

Kloosterkerk – 17 mei 2020 – ochtendgebed in kleine kring

Zesde zondag van Pasen – 'Rogate'/ 'Bidt'

Johannes 16,23b-30 – ds. Rienk Lanooy

Gebed om ontferming

De vogels houden
geen afstand
de wolken wijken
niet voor elkaar uit
de bladeren ritselen
dicht tegen elkaar aan
maar wij mensen,
kunnen elkaar
niet ontmoeten
niet ongedwongen
niet onbeschroomd
niet in ons huis
niet in dit huis
waar alles
begint
met de ontmoeting
met u
Eeuwige.
Niet dat u
aan dit huis
gebonden bent
maar wij? –
misschien zijn we het
wel meer
dan we dachten
en daarom bidden wij u:
Heer, ontferm u...

De golven geven
geen krimp
in het zicht
van het strand
de zandkorrels
lopen geen straatje om
maar wij mensen
zijn teruggeworpen
op onszelf
en dat 'zelf'
is niet altijd
de meest geschikte
gesprekspartner.
Soms gaan we
wel op pad
met onszelf
maar zo vaak komen we
dan weer uit
op hetzelfde punt
in de vertrouwde bubbel
van onze valkuilen
beperkingen
zwakheden –
wij hebben de ander nodig
niet in het minst u
en daarom bidden wij:
Heer, ontferm u...

De dagen rijgen zich
rimpelloos aaneen
en de zon
overbrugt moeiteloos
de afstand
naar de aarde,
maar in de wereld
van mensen
is er afstand:
die van de dood
de voorziene
maar ook de rauwe,
die van de vijf jonge mannen
bij het Noorderstrand;
in de wereld
van mensen
is er afstand:
het ego laat zich
slecht temmen
niet in de grote politiek
niet in de kleine kring
het blaast en tettert
liegt en knoeit.
Laat u niet onbetuigd, o God
en wees niet ver van ons
en daarom bidden wij u:
Heer, ontferm u...

Lezing: Vandaag is het de zesde zondag van de Paastijd. Het is de zondag voor Hemelvaart. De vorige zondagen heetten resp. Jubilate en Cantate. Die van vandaag heet 'Rogate' – dat betekent: 'Bidt'. U hoort wel in die namen dat we steeds wat verder van het paasfeest verwijderd raken. Het wordt wat ingetogener. Het gaat van jubel, via zang, naar gebed. In het evangelie (dat van Johannes) neemt Jezus ruim de tijd om afscheid te nemen van zijn vrienden en hen voor te bereiden op een nieuwe tijd, die van de Geest. Gebed speelt daarin een belangrijke rol.

Preek

*'O Heer, wij danken u van harte
voor nooddrift en voor overvloed.
Waar menig mens eet brood der smarte,
hebt Gij ons mild en wel gevoed.'*

Lieve gemeente, het zijn de beginregels van een oud gebed. Mijn grootmoeder bad het voor de maaltijd. Ik ken het uit mijn hoofd. Maar ik heb het jaren gehoord zonder dat ik een flauwe notie had van waar het over ging. Nooddrift en brood der smarte waren mij onbekend. Niet dat het wat gaf. De woorden hoorden bij de maaltijd, bij het huis, de sfeer, mijn grootouders. Het ritme, de accenten en de klanken waren belangrijker dan wat er gezegd werd. Ze waren me

vertrouwd en gaven verbondenheid. Zoals je als kind ook Engelstalige liedjes van de radio meezong; geen idee waar het over ging, maar je was er gelukkig mee.

Iets soortgelijks geldt misschien ook wel voor de woorden '... in Jezus' naam. Amen'. Zo eindigden veel gebeden, vroeger thuis, in de klas, de kinderkerk. Het had iets vertrouwds. Als ze klonken wist je dat het bidden klaar was. Je stond er niet bij stil wat de woorden eigenlijk betekenden tot je je op een gegeven moment afvroeg: Maar waarom staan die woorden eigenlijk daar, aan het eind van een gebed: '... in Jezus' naam'?

In het evangelie naar Johannes komt die formulering regelmatig voor, althans: Johannes legt Jezus die woorden in de mond. Jezus zegt dan: 'in mijn naam'. *Wat je de Vader ook vraagt in mijn naam – hij zal het je geven*. Het staat in de laatste hoofdstukken voor Jezus' dood, die in het teken staan van zijn naderende afscheid. Alles wat gezegd moet worden, wordt nu gezegd in die niet altijd zo toegankelijke, mystieke sfeer die het Johannesevangelie doortrekt. Maar de kern ervan is dat Jezus zijn vrienden op het hart drukt dat zijn vertrek niet het einde is van hun onderlinge verbondenheid, maar dat die er eerder door versterkt wordt.

Dat klinkt nogal paradoxaal, maar zo vreemd is het niet. Kopland dicht: 'Weggaan is een vorm van blijven'. Soms ga je iemand beter begrijpen als hij op een afstand van je staat. Kinderen leren hun ouders soms pas echt kennen, als ze het huis uit gaan. Ze zien beter hoe het thuis toeging, ze herkennen de patronen, de gewoontes, de vanzelfsprekendheden die helemaal niet zo vanzelfsprekend zijn. En ook als iemand er niet meer is, kan de verbondenheid met de overledene sterker worden. Dan komt er ruimte voor de context, voor de achterliggende motieven, de structuur van iemands karakter. Het is als het schilderij in het museum. Je kunt er met je neus bovenop staan om de techniek van de schilder te zien. Maar om het werk in essentie beter te begrijpen, om de verbanden te zien, de grote lijn, het perspectief, moet je een paar stappen terug doen, afstand nemen.

Johannes heeft het hier over een nieuwe verbondenheid, een op afstand. U moet niet vergeten dat hij schrijft voor mensen die Jezus sowieso nooit hebben ontmoet. Zij staan op afstand, maar dat wil niet zeggen dat zij zich niet met de man uit Nazaret verbonden kunnen voelen. Maar het is een ander soort verbondenheid. Een meer spirituele. Een verbondenheid die de beperkingen van tijd en ruimte te boven gaat. Jehan Alain van wie Geerten van de Wetering straks een litanie speelt, heeft het in dat verband over 'de rede die zijn grens heeft, waar het geloof nog verder gaat'. Dat is geen kwestie van competitie, maar van verschillende perspectieven. De spirituele verbondenheid, of meer in de taal van de bijbel gezegd, de verbondenheid die door de Pinkstergeest ontstaat, is een andere dan één die via ons verstand tot stand komt.

Hammarskjöld beschrijft dat type verbondenheid in zijn dagboek met een ervaring van de komende lente:

Dan – plotseling – de tastende lokroep van de merel, een werkelijkheid buiten je eigen werkelijkheid, het werkelijke. Plotseling: het paradijs, waar we door onze kennis buiten gesloten zijn.

Johannes ziet die verbondenheid bij uitstek plaatsvinden in het gebed. *Wat je de Vader ook vraagt in mijn naam – hij zal het je geven*. Hij bedoelt daarmee te zeggen: wat je de Eeuwige ook vraagt in verbondenheid met Jezus – hij zal het je geven. Johannes heeft het dus niet over de nogal functionele vraag of bidden helpt of niet, maar hij zegt dat het gebed begint bij de verbondenheid zelf, en die bepaalt als het goed is dan ook wat je de Vader vraagt.

Daarom kun je niet goed bidden als je niet ook tegelijkertijd probeert te verstaan waar het in de bijbelverhalen om gaat. Zo gaat het er nooit alleen maar om jezelf, maar altijd om jou in relatie tot de ander. Zo gaat het er nooit om pure voorspoed, maar vraagt geluk ook altijd om er van te delen met wie het minder goed getroffen heeft. Dus wat je de Eeuwige vraagt is gekwalificeerd, het is gekleurd door de woorden en daden van Jezus, door vergeving, genezing, door ware aandacht voor de mens, met al zijn grillen en nukken, door overgave, door oog voor wie het in deze wereld niet redt.

Zo bidden kun je vergelijken met iemand die in een bootje zit dat met een touw aan de wal vastzit. Bidden is niet dat je de hele wal (lees: God) naar je toe probeert te halen. Het is eerder aan het touw trekken zodat je zelf in beweging komt naar de wal toe. Wie bidt 'in Jezus' naam' begint dus niet met de vraag of God het voor jou opknapt. Je begint met de vraag: wat is mijn band met de man van Nazaret en wat staat mij in deze verbondenheid met hem hier en nu te doen? Je kunt de Eeuwige alleen iets vragen, als je bereid bent zelf in beweging te komen en je te voegen in de traditie van de Messias. En precies daarom bidden wij '... in Jezus' naam, amen.

bronnen:

Raymond E. Brown, *The Gospel According to John XIII-XXI*, New York: Doubleday 1970
Dag Hammarskjöld, *Merkstenen*, Kampen: Kok 1998 (p. 62 – aantekeningen 1951)

Gebeden: Voorbeden – stil gebed – Onze Vader

Trouwe God
wij bidden dat
wij ons laten tooien
met de naam
van de man
uit Nazaret,
Jezus Messias
en dat zo
ons hele leven
een gebed is
in verbondenheid
met u.

Wij bidden
voor wie
de verbondenheid
met elkaar missen
voor wie
standvastig volhouden
in deze afstandelijke tijd
maar toch ook
somber zijn
in hun eenzaamheid
en eenzaam
in hun somberheid.

Voor wie ziek zijn
bidden we
en leven moeten
met onzekerheid
voor wie niet zo goed weten
hoe ze zich voelen
maar niet gelukkig zijn
voor wie intens verdrietig zijn
omdat alles wat er toe deed
onder hun voeten
is weggevallen
door de dood van een kind
en noemen in het bijzonder...
draag hen door de duisternis
van dit diepe dal

Als wij dan
in Jezus' naam
tot u bidden
laten we dan zelf
ieder op onze eigen wijze
in beweging komen
en ons richten
op wat er gedaan moet
worden.

Wij bidden
voor wie de gevolgen
van deze intense tijd
gaan merken
en onzeker worden
over hun toekomst
mensen dichtbij
die hun werk
soms hun levenswerk
in rook zien opgaan
en mensen verder weg
die strijden moeten
voor het meest elementaire:
water, brood, huisvesting.

En in de stilte zeggen we
wat ons zelf
bezighoudt...
dat bidden wij
in Jezus' naam
hij is het
die ons leerde bidden...

NB! Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!